

Nagy Richárd – Vári Vince

Új irányok a vagyonvisszaszerzésben

New ways in asset recovery

Absztrakt

A bűncselekményekkel okozott kár minél nagyobb arányú megtérülése, az elkövetők illegális vagyongyarapódásának elvonása, a bűnös vagyon szervezett bűnözés során történő felhasználásának megakadályozása a magyar nyomozó hatóságok kiemelt feladata. A vagyonvisszaszerzés hatékonyságának növelése érdekében a nemzetközi jogi kötelezettségeket és ajánlásokat is figyelembe véve kialakított magyar jogi szabályozás is egyre nagyobb jelentőséget tulajdonít ezen tevékenységnek. Az elkövető felderítése mellett prioritásként meghatározott, párhuzamos vagyonvisszaszerzés tevékenység eredményeként a nyomozó hatóságok több ügytípus esetében jelentős eredményeket értek el az elmúlt időszakban. Egyaránt hazai és nemzetközi elvárás a bűnözői körök vagyoni háttérének feltérképezése és annak elvonása további bűncselekmények elkövetésének megakadályozása érdekében, ezért az elmúlt években a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Irodán – főosztály jogállással – Vagyonvisszaszerzési Hivatal került felállításra. A vagyonvisszaszerzési tevékenység 2018. július 1-jével, a 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról hatálybalépésével a büntetőeljárás alapvető feladatává vált. Mindazonáltal a vagyonvisszaszerzési hivatal kapacitásánál fogva már nem tudta kellő hatékonysággal kezelni a kiemelt ügyek vagyonvisszaszerzési tevékenységeit, és emellett megfelelő szintű támogatást nyújtani az összes többi rendőri szervnek is. Tanulmányunkkal egy teljesen új és más megközelítésben működő kétszintű vagyonvisszaszerzési rendszer előnyeit kívánjuk kidomborítani, amelynek létrejöttével vélhetően lényegesen nagyobb mértékben lesz képes a rendőrség visszaszerezni a bűncselekmények során a bűnözői körökhöz került vagyonelemeket, ezzel is ellehetetlenítve azok működését. A vagyonvisszaszerzés hatékonyságának ilyen mértékű javításával a bűncselekmények felderítése és bizonyítása

könnyebbé és egyszerűbbé válhat, mindezzel meggyorsítva a nyomozások és a büntetőeljárás egészének menetét, továbbá növelve a sértetteknek a bűncselekményekkel okozott kár megtérülésének arányát is.

Kulcsszavak: nyomozás, rendőrség, vagyoni háttér, vagyonvisszaszerzés, kármegtérülés

Abstract

It is a priority for the Hungarian investigating authorities to recover as much as possible of damages caused by criminal offenses, to deprive the perpetrators of the illegal accumulation of property, and to prevent the use of criminal property in the course of organized crime. In order to increase the efficiency of asset recovery, the Hungarian legal regulation, developed under taking into account the obligations and recommendations of international law, also attaches increasing importance to this activity. In addition to detecting the perpetrator, as a result of asset recovery activities identified as a priority, the investigating authorities have achieved significant results in a number of cases in the recent past. Both domestic and international expectations are to map the property background of criminal circles and to take it away in order to prevent further crimes, therefore in recent years a property recovery office has been set up with the status of a department of the National Investigation Bureau of the Riot Police. As of July 1, 2018, the asset recovery activity is subject to the provisions of the Act XC of 2017. With entry into force of the Criminal Procedure Act, it has become a fundamental task of criminal proceedings. However, due to its capacity, the Asset Recovery Office was no longer able to deal effectively with recovery activities of priority cases and to provide an adequate level of support to all other police forces. Due to that a two-tier asset recovery system should be established in order to increase efficiency. Our study aims to present the advantages of a two-tier asset recovery system, which is likely to enable the police to recover assets that have been passed on to criminals in the course of crime to a much greater extent, thus making their operation impossible. By increasing the efficiency of asset recovery, it can also become easier and simpler to detect and prove crimes, thus speeding up and simplifying the whole process of investigations and criminal proceedings.

Keywords: investigation, police, property background, asset recovery, compensation for damage

Bevezetés

A korábbi évtizedekben Magyarországon a büntetőeljárások alapvető célja a generális és a speciális prevenció érdekében az elkövetők felderítése, büntetőjogi felelősségre vonása volt. A korábbi büntetőjogi és büntetőeljárás-jogi szabályok is lehetővé tették a bűncselekménnyel okozott kár megtérítése érdekében különböző kényszerintézkedések elvégzését, azonban ez az elkövető felderítése mellett háttérbe szorult, a nyomozások során jellemzően nem fordítottak erre figyelmet, a kár megtérülése esetleges volt. A bűncselekmények elkövetése révén szerzett vagyon elvonása pedig nem jelent meg a nyomozó hatóságok feladatai között, ennek érdekében nem végeztek eljárási cselekményeket. Ennek következtében a megszerzett vagyon – az elkövető felelősségre vonása ellenére, a büntetés letöltését követően – változatlanul rendelkezésre állt, melyből a bűnözői életmódot, újabb bűncselekmények elkövetését lehetett finanszírozni. Ez radikálisan megváltozott a 2018. július 1-jétől hatályos, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvénnyel (a továbbiakban: Be.). Innentől a tényállás felderítése és az elkövető felelősségre vonása mellett alapképi feladattá vált a bűncselekményből származó dolgok és vagyon felkutatása és biztosítása (Be. 353–354. §).

A szervezeten elkövetett bűncselekmények számának növekedése, a bűncselekmények útján megszerzett vagyon, valamint az okozott kár növekedése új megoldásokat igényelt. *„A szervezett bűnözés elleni küzdelem legeredményesebb módszerei közé tartozik az ilyen bűncselekmények elkövetése esetén szigorú jogkövetkezmények előírása, a hatékony felderítés, valamint a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek a befagyasztása és elkobzása.”* (Európai Unió, 2014, 1.). Ennek felismerését követően az elmúlt évtizedben jelentős változások történtek, melyek mind a jogszabályi környezetet, mind a nyomozó hatóságok feladatrendszerét érintették. Magyarország Európai Uniói tagsága egyrészt kötelezettségeket, másrészt lehetőségeket is jelent. Kötelezettségként jelentkezett az Európai Unió vonatkozó joganyagának a belső jogrendszerbe történő átültetése, ezzel együtt új lehetőségek nyíltak meg a nemzetközi együttműködésben, a jó gyakorlatok megismerésében. Ennek megfelelően a kármegtérülési mutató, a bűnös vagyon elvonása hatékonyságának növelése érdekében a nemzetközi jogi kötelezettségek és ajánlások alapján megfogalmazott hazai jogszabályok is egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítanak ezen tevékenységnek. A kutatók szerint ezért ott lehetséges vagyonvisszaszerzésről beszélni, ahol taxatívve megállapítható a konkrét kárösszeg, vagyis elsősorban a vagyon elleni és a gazdasági deliktumok azok, ahol érdemi vagyonvisszaszerzés folytatható

(Mátyás, 2016, 220.). Az elmúlt években a bűncselekmények által okozott kár minél nagyobb arányú megtérülése és a bűncselekményt elkövető személyek illegális vagyongyarapódásának elvonása, a bűnös vagyon szervezett bűnözés során történő kamatoztatásának visszaszorítása céljából a vagyonvisszaszerzési tevékenység kiemelt feladatként jelent meg a nyomozó hatóságok feladatrendszerében.¹

A vagyonvisszaszerzési tevékenység megjelenése a nyomozó hatóságok feladatrendszerében

A bűncselekményből származó jövedelmek felkutatása szempontjából két fő bűncselekménycsoportot különböztetünk meg: a vagyonvesztést eredményező vagyon elleni bűncselekmények csoportja, illetve a vagyont generáló bűncselekmények csoportja. A vagyonvesztést eredményező vagyon elleni bűncselekmények esetén a sértettek, illetve a társadalom szubjektív közbiztonságérzetét és a bűnüldöző szervek munkája eredményességének megítélését jelentősen befolyásoló tényező a kármegtérülés. Prevenációs szempontból a vagyont generáló bűncselekmények esetében az elkövetéséből származó bűnös vagyon felkutatása és visszaszerzése révén a súlyos és/vagy szervezett bűncselekményeket elkövető csoportok jövőbeni bűnös tevékenységéhez szükséges jövedelem elvonása a legfőbb cél (Mihóné, 2013, 87.). Nem mellékesen restoratív jelentősége is van a vagyonvisszaszerzésnek, mert célja a bűncselekmény elkövetése előtti állapot visszaállítása, a polgárjogi igény intézményével együtt (Kelemen, 2018. 44.). Az Európai Unió Tanácsa felismerte a vagyonvisszaszerzési eljárás nehézségeit. Így *„ennek elősegítése érdekében fogadott el 2007. december 6-án egy határozatot, mely kötelezi a tagállamokat arra, hogy 2008. december 18-ig hozzák létre vagy jelöljék ki saját nemzeti vagyonvisszaszerzési hivatalukat.”* (Kindelmann, 2014, 102.). A 2007/845/IB határozatban (Európai Unió Tanácsa, 2007) kifejezett célként fogalmazódik meg az, hogy az egyes tagállamok között hatékony legyen az információáramlás, mivel kizárólag ezáltal lehetséges a megfelelő szintű vagyonvisszaszerzés. A bűnös tevékenységből eredő vagyoneklobzás a bűnözés elleni küzdelem egyik legeredményesebb eszköze, ezért az Európai Unió tagállamaként Magyarországnak is kötelezettsége egy nemzeti vagyonvisszaszerzési hivatal működtetése, melynek célja az olyan,

1 2010–2014 között a Europol által végzett tanulmány alapján Európai Uniós szinten évente mintegy 110 milliárd euró összegű bűnös eredetű vagyonra tettek szert az elkövetők. Ezen vagyonnak körülbelül 2,2%-a került a bűnüldöző hatóságok által lefoglalásra, míg vagyoneklobzásra ennek csupán fele, vagyis a teljes összegnek csupán 1,1%-a, nominálértéken körülbelül 1,2 milliárd eurót (URL1).

bűncselekményekből származó jövedelmek felkutatásának és azonosításának elősegítése, amelyek a büntetőeljárás vagy polgári eljárása során befagyasztási, lefoglalási vagy elkobzási határozat tárgyává válhatnak (URL2). A tagállami kötelezettség fő célkitűzése a határon átnyúló súlyos és szervezett bűncselekményeket – kiemelten a kábítószer-kereskedelem, emberkereskedelem, illegális fegyverkereskedelem és korrupciós bűncselekmények – elkövető bűnözői körök bűncselekményből származó bevételeinek elvonása, ezzel újabb bűncselekmények elkövetésének megakadályozása. Az Európai Unió egységesen lép fel olyan súlyos bűncselekményeket elkövető bűnözői körökkel szemben, melyek European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats (Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegtettség Ellen, továbbiakban: EMPACT) prioritások is, mint például a kábítószerrel, kiberbűnözéssel kapcsolatos bűncselekmények, az emberkereskedelem és embercsempészés, valamint a környezeti bűncselekmények. E bűncselekménykategóriák nyomozása esetén elvárás a bűnös vagyon visszaszerzése. A bűnszervezetek általában a határokon átnyúlóan fejtik ki tevékenységüket, fő indítékuk az anyagi haszonszerzés, és egyre nagyobb mértékben szereznek vagyonekat más tagállamokban és harmadik országokban (Nyitrai, 2018. 102.). A bűnös úton szerzett vagyonelemek elvonásával gyengíthető a bűnelkövetők vagyoni háttere, ami gátat szab a bűnszervezetek kialakulásának és megerősödésének. A Magyarországot érintő nemzetközi jogi kötelezettségek és ajánlások alapján megfogalmazott intézkedések között prioritásként szerepel a vagyonvisszaszerzési tevékenység hatékonyságának növelése, valamint a párhuzamos pénzügyi nyomozásokban rejlő lehetőségek erőteljesebb kihasználása. Valamennyi nyomozó hatóság eljárása során minden szükséges intézkedést köteles megtenni az elkobozható vagy a vagyoneklobzás alá eső dolog vagy vagyon felderítése és biztosítása érdekében. A vagyonkutatás, illetve vagyonvisszaszerzés terén már ezt megelőzően is történtek előremutató intézkedések. A jogalkotó biztosította a jogi lehetőséget, hogy valamennyi vagyont generáló bűncselekmény miatt indult alapeljárásban megtörténhessen a bűnös úton szerzett vagyon visszaszerzése. A Be.-ben a korábbihoz képest hangsúlyosabb szerepet kapott a vagyonvisszaszerzés, elsősorban a sértetti reparáció érdekében (Be. 818–822. §). Az Országos Rendőr-főkapitányság (továbbiakban: ORFK) Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Főosztály 2017 novemberében módszertani segédletet bocsátott ki a pénzmosás gyanúja miatt indult nyomozások egységes gyakorlatának kialakítása céljából, amelyben az eljáró hatóságok feladatává tették a vagyonkutatás érdekében elengedhetetlenül szükséges eljárási cselekmények végrehajtását. A Be. hatályba lépésére tekintettel valamennyi kapcsolódó jogforrást is felül kellett vizsgálni, ennek keretében került megalkotásra a bűncselekményekből

származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatására, azonosítására és a vagyonzbiztosítás érdekében teendő feladatokról szóló 20/2018. (V.31.) ORFK utasítás (a továbbiakban: Utasítás). Az Utasítás értelmében valamennyi vagyongeneráló bűncselekmény nyomozása során kötelezően kell vizsgálni a büntetendő cselekmény elkövetéséből származó vagyonz elvonásának lehetőségét. A rendőrség bünyügyi szervei részére az ORFK Bünyügyi Főigazgatósága által kiadott 2020. évre vonatkozó feladatterv foglalja össze a bűncselekménnyel okozott kár biztosításával és a bűncselekményből származó vagyonz visszaszerzésével összefüggő elvárásokat a szakterület hatékony és eredményesebb működése érdekében.

A vagyonzvisszaszerzési hivatal létrehozása, felépítése, tevékenysége

A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda szervezeti keretében 2015. március 1-jén megalakult főosztály-jogállású Vagyonzvisszaszerzési Hivatal (a továbbiakban: KR NNI VVH) sajátos tagolódással és prioritásokkal végzi a nemzeti Asset Recovery Office (Vagyonzvisszaszerzési Hivatal, továbbiakban: ARO) és Camden Asset Recovery Inter-Agency Network (Camden Vagyonz-visszaszerzési Ügynökségközi Hálózat, továbbiakban: CARIN) irodai funkciókat, amelyek bünyügyi, operatív és műveleti elemzői tevékenységgel alkotnak teljes rendszert. A KR NNI VVH támogatja a vagyonzvisszaszerzéssel és kármegtérüléssel összefüggő, valamennyi nyomozó hatóság feladatkörébe tartozó tevékenység végrehajtását, végzi a nemzetközi vagyonzfelderítést, pénzügyi profilt készít, nemzetközi céginformációs rendszerekből történő adatszolgáltatást, a virtuális fizetőeszközökkel összefüggő elemzést, valamint a vagyoni kényszerintézkedések fogantatását hajtja végre. A pénzügyi profilalkotás (a vagyonzvisszaszerzés) folyamatában jelentősége van az e-nyomozásnak, amely elősegíti a bűncselekményből származó vagyonz felkutatását (az illegális vagyonz-elem megszerzésének bizonyítását), valamint a vagyonzelrejtés és a vagyonz-kimentés tekintetében elősegíti a verziók felállítását vagy a felállított verziók ellenőrzését (Nyitrai, 2020, 46.). A KR NNI VVH kezdetben két osztályos felépítéssel működött. A hatás- és feladatkörök növekedése, valamint az Európa Tanács Pénzmosás és Terrorizmus-finanszírozás Elleni Szakértői Bizottságával (Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism, továbbiakban: Moneyval) 2016-ban végrehajtott országvizsgálatáról készített jelentés ajánlásai alapján 2017. április 1-jével alakításra került a jelenlegi négy osztályos struktúra. A KR NNI VVH a nemzeti

ARO és CARIN iroda funkciójában teljeskörűen ellátja a vagyonvisszaszerzéssel összefüggő nemzetközi információcserét, illetve az ebből szükségessé váló bűnügyi jogsegélykérelmeket teljesíti, a külföldi eljárásokban szükségessé váló vagyoni kényszerintézkedéseket Magyarország területén végrehajtja (például Európai Nyomozási Határozatok, rövidítve úgynevezett ENYH-k teljesítésével), illetve nemzetközi nyomozócsoportokban (Joint Investigation Teams) vesz részt. A kezdeti két kizárólagos nyomozati hatáskör helyett az új büntetőeljárási norma a nemzetközi kizárólagos hatáskör mellé két országos illetékességet (vagyonvisszaszerzési eljárás és a vagyonkutatás lefolytatása) eredményezett, amely mellett a terrorfinanszírozás, illetve a pénzmosás egyes minősítései tekintetében is országos illetékességgel jár el a KR NNI VVH. A rendőrség, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV) és az ügyészi nyomozó szervek alapeljáráshoz szükségessé váló vagyonvisszaszerzési eljárásokat is a KR NNI VVH folytatja le országos illetékességgel (Bezsenyi et al., 2016). A felállítása óta eltelt időben a KR NNI VVH speciális műveleti elemző kapacitást, speciális operatív műveleti készségeket épített ki, illetve a műveleti elemzői, vagyonvisszaszerzési képességet kiterjesztette a kriptovalutákra is, és ezeket a kapacitásokat a társzervek részére önálló szolgáltatásként is igyekszik biztosítani. A strukturális átalakítás eredményeképp a főosztály a saját hatásköre és illetékessége tekintetében gyakorlatilag önálló. Kialakításra kerültek a gazdasági nyílt forrású információszerzési (Open Source Intelligence, OSINT), a gazdasági és befektetési elemzési, illetve a pénzügyi profilalkotási képességek, jelenleg pedig a pénzügyi hírszerzési, illetve online fizetési rendszereket érintő elemzési készségek és képességek fejlesztése történik. A KR NNI VVH az összes hazai nyomozó szerv részére teljesít eljárási cselekményeket, ezért közvetlen munkakapcsolatot alakított ki az ügyészi nyomozó szervekkel, a NAV nyomozó szerveivel, továbbá mintegy 200 ARO és CARIN tagállami kapcsolati ponttal a nemzetközi bűnügyi együttműködés keretében. A kezdeti, leginkább a NAV, illetve az ügyészi nyomozó szervek részéről érkező vagyonvisszaszerzési eljárások lefolytatására irányuló igények rendőrségi felkéréseket meghaladó aránya 2018-tól kezdett megfordulni a koordinációs eljárások mentén. A lefolytatott eljárások száma minden kategóriában jelentősen emelkedett, azonban kimagasló az igénybevétel növekedése a nemzetközi bűnügyi együttműködésben. Ezen a területen sajátos és egyedi eljárásrendet dolgoztak ki, ami rendkívül hatékonynak bizonyult, ezért ennek az igénybevétele minden nyomozó szerv részéről támogatott. A KR NNI VVH kizárólag vagyonvisszaszerzési eljárások vitelére vonatkozó tevékenységét ide nem értve, a vagyont generáló bűncselekmények nyomozása során valamennyi eljáró szerv tevékenysége kármegtérüléssel összefüggő tevékenység is, amely hazai és külföldi

hatóság által folytatott alapeljárással összefüggő vagyonekobbzás, elkobbzás alá eső, valamint a sértetti reparáció körébe tartozó vagyonelem biztosítására irányuló tevékenység (Frigyer et al., 2016). A jogerős bírói ítéletben megállapított vagyonekobbzás érvényre juttatása a büntetőeljárás során biztosított vagyon, vagyoni értékű jog elvonása útján valósul meg leghatékonyabban. Ha az eljárás során a vagyonekobbzás alapja nem kerül biztosításra, akkor az elítélt önkéntes helytállása, ennek elmaradása esetén a végrehajtó eljárása biztosítja annak érvényesítését. Amennyiben a végrehajtó eljárása eredménytelen, a vádhatóság vagyonkutatást kezdeményezhet a KR NNI VVH-nál, amely büntetőeljárás keretében állapítja meg a bírói ítéletben foglaltak végrehajtásához figyelembe vehető vagyont, vagy zárja ki annak létezését. Ennek eredményessége kiemelten fontos egyfelől a rendőrség társadalmi megítélése, az uniós irányelveknek történő megfelelés, a szervezett bűnözés elleni eredményes fellépés, másfelől a nemzetgazdaság tekintetében is.

Új irányok, a kétszintű vagyonvisszaszerzési tevékenység

A nyomozó hatóságok általános feladatát képezi az alaptényállás felderítése mellett a bűnös vagyon felderítése és annak visszaszerzése érdekében a biztosítási intézkedések végrehajtása az eljárás során. Magyarországon a folyamatos kapacitáshiánnyal küzdő helyi szintű szervek nyomozzák az ügyek 98%-át, ugyanis az okozott kár esetében 50 millió forintban lett meghatározva a kárérték, ami felett már a területi vagy központi nyomozó hatóságok hatáskörébe tartozik az eljárás [25/2013 (VI. 24.) BM rendelet]. A problémát tehát az jelentette, hogy csupán egy központi vagyonszerzési szervezet lett létrehozva, de nem lett felosztva a hatásköre, így az egyébként kapacitáshiányos helyi szervek is a saját megkereséseikkel ostromolták a szervezetet. Tekintettel a KR NNI VVH egyéb feladataira, illetve a vagyonvisszaszerzések számának folyamatos növekedésére, szükségessé vált a vagyonvisszaszerzési eljárás lefolytatására felterjesztett ügyek felülvizsgálata annak eldöntése érdekében, hogy mely esetekben indokolt a KR NNI VVH eljárása. Az alaphüvely miatt eljárást folytató szervnek ezen tevékenysége során az Utasítás alapján módja van a nyomozó hatóság vagyonvisszaszerzésért felelős szervének bevonására. A normaalkotó minden nyomozó hatóság számára megnyitotta egy ilyen speciális szerv létrehozásának lehetőségét is, míg a KR NNI VVH illetékességébe a kizárólagos hatáskörét, illetve speciális készségeit igénylő eljárástípusokat utalta, így elősegítve a tevékenység országos vagyonvisszaszerzési rendszer és struktúra kialakulását, abban az addiginál sokkal fontosabb és aktívabb szerepet szánva

a területi és helyi szerveknek. A területi és helyi szervek önálló vagyongfelderítési tevékenysége keretében elvégzett cselekményekről a KR NNI VVH minden esetben tájékoztatást kér a vagyonekhozás végrehajthatósága érdekében arra vonatkozóan, hogy az alapügyben eljáró hatóságnál milyen nyomozati cselekmények elvégzésére került sor – különös figyelemmel a kényszerintézkedések, valamint esetleges titkos információgyűjtés elrendelésére és a leplezett eszközök alkalmazására – a végrehajtott intézkedések eredményére, valamint a vagyonvisszaszerzési eljárás lefolytatásának célszerűségére. Ezáltal kialakult a kétszintű vagyonvisszaszerzési tevékenység: első szint az alapügyekben eljáró nyomozó hatóságok vagyonvisszaszerzési tevékenysége, második szint a KR NNI VVH speciális tevékenysége.

Eredmények, jó gyakorlat bemutatása

A vizsgált időszakban az alábbi jó gyakorlatnak számító eljárási cselekményeket alkalmazták a nyomozó hatóságok.

- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 74/A. §-ban meghatározott kiterjesztett vagyonekhozás következetes és eredményes alkalmazása.
- A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény 6. §-ban² írt majdani pénzbírság biztosítása miatt került sor vagyonekhozás keretében túlbiztosításra.
- Virtuális fizetőeszköz, elsősorban bitcoin és bitcoin cash lefoglalása.
- Az alapeljáró nyomozó szerv által kibocsátott nemzetközi elfogatóparancs eredményes végrehajtásában történő közreműködés a nemzetközi vagyongkutatás, pénzügyi tranzakciók feltérképezése révén.
- Nemzetközi vagyongkutatás alapján az alapeljáró nyomozó hatóság külföldön – összehangolt akció keretében – hajtott végre nyomozási cselekményeket.
- Ügygondnok kirendelésére az eljárásban érintett cégek törvényes jogainak biztosítása érdekében.
- A bűncselekménnyel okozott kárérték biztosítása üzletrész zár alá vételének elrendelésével.
- Ingatlan tulajdoni viszonyaira vonatkozó tulajdonosváltás figyelésének alkalmazása a nyomozó hatóság gyors és eredményes reagálása érdekében.

2 A 2001. évi CIV. törvény 6 § (1) bekezdés értelmében a pénzbírság jogi személlyel szemben kiszabható legnagyobb mértéke a bűncselekménnyel elért vagy elérni kívánt vagyoni előny értékének a háromszorosa, de legalább ötszázezer forint.

A 2019-ben az alapügy nyomozása mellett prioritásként meghatározott, párhuzamos kármegeterülés és vagyonvisszaszerzési tevékenység folytatása eredményeként a nyomozó hatóságok több ügytípus esetében jelentős eredményeket értek el. Elsősorban pénzmosás, csalás, de más bűncselekmények elkövetése miatt indult eljárások esetén is előfordult, hogy a kármegeterülés eredményességét nagymértékben növelte a feljelentés megtétele után történő soron kívüli intézkedés, amikor az eljáró nyomozó hatóság nyomon követte a pénz útját, és haladéktalanul megtette a szükséges intézkedést a kárösszeg biztosítása érdekében. A nyomozó hatóságok tapasztalatai szerint egyre növekszik a gazdasági társaságok pénzeszközeinek megszerzésére irányuló bűncselekmények száma, amelyeknél az elkövetők banki átutalások eltérítését célozzák. Ez a jelenség különösen azon cégeket állítja kihívás elé, amelyek külföldi partnerekkel állnak üzleti kapcsolatban és nagyobb összegű pénzforgalmat bonyolítanak. Tapasztalatok alapján a cégek nagyobb hányada nem rendelkezik megfelelő informatikai felkészültséggel a hasonló támadások elhárítására. A sértett és a nyomozó hatóság gyors reagálása azonban több esetben is teljes összegű kármegeterülést eredményezett, köszönhetően a pénzintézetek és az eljáró hatóságok kitűnő munkakapcsolatának és a megtett azonnali intézkedéseknek. A vagyonvisszaszerzés területén a kiemelt, vagyont generáló bűncselekmények nyomozása során egyre jobb eredményeket érnek el a nyomozóhatóságok. Ez a KR NNI VVH bevonásával realizált ügyek tanulságai, valamint az egység által alkalmazott jó gyakorlatok felhasználásának is köszönhető. A KR NNI VVH által a 2019-től havi rendszerességgel bekért és vezetett, a területi szervek részéről biztosított kár nyomon követését szolgáló táblázat adatai az egységes nyomozó hatósági és ügyészégi bűnügyi statisztika (a továbbiakban: ENyÜBS³) adatainál pontosabb rátekintést engednek egy-egy nyomozó szerv teljesítményére. A szerzett tapasztalatokat a vagyonvisszaszerzési eljárásba bevont munkatársak az egyedi ügyekben történő vagyonfelderítések során felhasználják, megosztják kollégáikkal. Jó gyakorlatként említendő, hogy az országban a területi szervek közül elsőként a Budapesti Rendőr-főkapitányságon hoztak létre önálló vagyonvisszaszerzést támogató egységet⁴. Feladata a szakterületet érintő

3 Az ENyÜBS egy követő jellegű statisztikai rendszer, amelyben az adatokat a nyomozás lezárását követően regisztrálják, tehát a statisztikai adatokat nem a bűncselekmény elkövetésének, illetőleg a büntetőeljárás lefolytatásának időpontja szerint, hanem az ügyészégi feldolgozás időpontja (év, hó) alapján jelenítik meg.

4 Megjegyzendő, hogy az Európai Unióban több modellszervezet is tevékenykedik, melyek közül kiemelendő azon rendszer, amikor egy központi, kimondottan koordinálásra és nemzetközi kapcsolattartásra szolgáló nemzeti hivatal (ARO) mellett regionális szinten kisebb létszámú pénzügyi nyomozó egységek működnek a vagyonvisszaszerzési tevékenység támogatása céljából, tekintettel arra, hogy ezen szakterület alkalmazása speciális, sajátos szaktudást igényel.

adatelemzési, szakirányítói tevékenységen túl a szervezeti egységeken folyamatban lévő ügyekben – amennyiben azok terjedelme, bonyolultsága vagy más ok azt indokoltá teszi – az alapeljárást folytató szerv felkérésére a nyomozással párhuzamos vagyonszűrés és vagyonszűrésre irányuló tevékenység elvégzése. Az egység nemcsak a klasszikus gazdaságvédelmi szakterülethez tartozó ügyekben, hanem a kábítószerrel kapcsolatos nyomozásokban, emberkereskedelem, valamint más, kiemelt bűncselekmények esetén is végez vagyonszűrését.

Oktatások, képzések továbbfejlesztése

A vagyonszűrés szakterület létjogosultságára tekintettel kiemelten fontos a bűnügyi állomány folyamatos képzése, illetve az egységes gyakorlat kialakítása. A KR NNI VVH 2016. óta – a Belső Biztonsági Alapból⁵ finanszírozottan – a rendőrség, a NAV és az ügyészi szervek részére képzett szakvonaltartókat a vagyonszűrés hálózat kialakítása és működtetése érdekében. Emellett 2019-ben a rendőrség valamennyi területi szerve részére, úgynevezett hospitációs rendszerű képzés útján, szervenként 4–4 szakvonaltartó képzésére is sor került. Ezzel gyakorlatilag a rendőrség, a NAV és az ügyészi nyomonkövető szervek részvételével egy nagyobb, míg azon belül a rendőrség nyomonkövető szervei tekintetében egy kisebb nemzeti vagyonszűrés hálózat alapjai kerültek letételre. A KR NNI VVH alaptevékenysége mellett rendszeresen továbbképzéseket tart más nyomonkövető hatóságok, illetve az ügyészség és a bíróság számára is. Részt vesz továbbá a szakterülettel összefüggő oktatásban a Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Karának több tanszékén is. Az ORFK Bűnügyi Főigazgatóság által három (gazdaságvédelmi osztályvezetők, bűnügyi szakterületen foglalkoztatott revizorok, valamint korrupciós szakvonaltartók részére) szervezett képzés keretében került sor a vagyonszűrés szakterület aktualitásának ismertetésére. A KR NNI VVH-nál 2019-ben, illetve 2020. elején valamennyi megyei rendőr-főkapitányság állományából 4–4 fő szakvonaltartó kiképzése történt meg, amely kiegészítette a 2017 óta a BBA által finanszírozott képzésekben érintett munkatársak körét. Ezzel, illetve a koordinációs realizálásokban szerzett tapasztalatok birtokában vált lehetségessé a kétféle vagyonszűrés rendszer kialakítása, amely mind a Moneyval, mind a Legfőbb Ügyészség elvárásaival is egy irányba mutat.

5 A Belső Biztonsági Alap a 2014–2020-as költségvetési ciklusban létrehozott új, komplex, átfogó instrumentum, amely lefedi a külső határok őrzését, és ehhez kapcsolódóan az uniós vízumpolitikát, a bűncselekmények és a terrorizmus megelőzését, illetve a velük szemben folytatott harcot szolgáló, illetve a szolidaritás elve alapján újraelosztásra kerülő uniós források körét.

A hatékonyság mérésének lehetőségei

A bűncselekménnyel okozott kárt, valamint annak megtérült összegét jelenleg az ENyÜBS rögzíti. Az ENyÜBS az előző időszakban lezárt eljárásokban rögzített statisztikai adatokat tartalmazza, melyek a rendőri eljárásokban vizsgált bűncselekményekkel okozott kár, a megtérült és biztosított kár⁶, valamint a kármegtérülési mutató (az okozott, valamint a megtérült és biztosított kárösszeg arányaként meghatározott százalékos érték).

Az ENyÜBS azonban nem minden esetben tartalmazza:

- a biztosítási intézkedés keretében alkalmazott zár alá vétel eredményét;
- a megváltás, egyezség, polgári jogi igény alapján megtérült kárt;
- a közvetítői eljárás eredményét.

Az ENyÜBS kármegtérülési mutatót nem befolyásolja a kiemelt vagyont generáló bűncselekmények nyomozása keretében feltárt és biztosított vagyon. Példaként kiemelve a kábítószerrel, emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények esetén nincs okozott kár, a szerzett vagyon értéke nem szerepel az ENyÜBS statisztikában. A biztosítási intézkedések, amelyek tárgya a bűncselekmény elkövetéséből eredő, ahhoz köthető, illetve a kiterjesztett elközbzás alapján feltárt vagyon, jelenleg csak manuálisan van nyilvántartva a vagyonvisszaszerzés mértékének figyelemmel követése céljából. A vagyonvisszaszerzési tevékenység aktuális nyomon követése céljából a KR NNI VVH a területi szervek adatszolgáltatása alapján manuális táblázatot vezet. A vezetett táblázatba foglalt adatok túlmutatnak az ENyÜBS adatokon, felölelik a teljes vagyonvisszaszerzési tevékenységet. Az ENyÜBS kármegtérülési mutatója azon bűncselekmények eredményeit tartalmazza, amelyekben károkozás történt. Ilyen klasszikus bűncselekmények a lopás, csalás, gazdasági bűncselekmények, azonban a pénzmosás eredményeit is tartalmazza a statisztika. A kármegtérülési adatok minél nagyobb arányú megtérülésének fontossága, hogy ezen ügyekben a sértett, aki a kárt elszenvedte visszakapja értékeit, vagy az annak megfelelő, minél nagyobb arányban megtérült kárának ellenértékét. A bekért adatok tartalmazzák a nemzetközi kötelezettségként is meghatározott, bűnözői köröktől, személyektől elvont olyan vagyont, amelyet újabb bűncselekmények (a kábítószerkereskedelem, emberkereskedelem stb.) elkövetéséhez használnának fel. Az adatszolgáltatás alapján a nyomozó hatóságok által végrehajtott biztosítási intézkedéseket, a zár

6 A biztosított kár kategóriát 2018. július 1-jétől tartalmazza az ENyÜBS. Az adatszolgáltatás alapjául szolgáló eljárás lezárásáig kármegtérülésként számba nem vehető tárgyi hatályú kényszerintézkedéssel biztosított vagyon, vagyonelemek (ingó, ingatlan, vagyoni követelés, vagyoni értékű jog, egyéb) forintban meghatározott összegét jelenti.

alá vett, lefoglalt értéket, vagyontárgyakat stb. összegzik, amelyek alapján folyamatosan követhető a szervezeti elemek e szakterületen megtett valamennyi intézkedése, amelyek alapján a nyomozó szervek aktuális, vagyonvisszaszerzés területén végzett tevékenysége mérhető. Az adatszolgáltatás az informatikai fejlesztéseknek köszönhetően a 2021-től a Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer felületén kialakított vagyonvisszaszerzési modulban fog megvalósulni, mely biztosítja az adatok hitelességét, naprakészségét és a strukturált lekérdezés lehetőségét.

Összegzés

Az alapbűncselekmények nyomozását végző helyi és területi nyomozó hatóságok feladatát képezi a bűncselekmények elkövetőinek felderítése mellett a bűncselekménnyel okozott kár megtérülése, valamint a bűnös úton szerzett vagyon elvonása érdekében szükséges intézkedések megtétele. Ez a tevékenység a nyomozó hatóságok rutinjává válik a nyomozások teljesítése során. Ezt egészíti ki a KR NNI VVH által végzett tevékenység, így elsősorban a vagyonvisszaszerzési eljárások lefolytatása, illetve a nemzetközi információcsere. Ezzel egy kétszintű vagyonvisszaszerzési rendszer alakult ki a rendőrségen belül. Látható tehát, hogy a kármegtérülés, a vagyon visszaszerzése nem kizárólag a KR NNI VVH feladata, hanem minden egyes nyomozó hatóság feladatát képezi minden egyes vagyongeneráló bűncselekmény miatt folytatott nyomozás során, beleértve az előkészítő eljárásokat is. A párhuzamos, vagyonvisszaszerzés érdekében is folytatott nyomozásokat fokozatosan minden vagyont generáló bűncselekményre ki kell terjeszteni [1688/2017. (IX. 22.) Korm. határozat]. A kár megtérülésének, a vagyon visszaszerzésének reális lehetősége fennállása esetén nem lehet különbséget tenni úgynevezett kis vagy nagy ügyek között. A kis kárt okozó bűncselekmények esetén ugyanúgy meg kell tenni minden szükséges és lehetséges intézkedést, mint a nagy kárértékű ügyek esetében. A sérített reparáció ugyanolyan hangsúlyt kell kapjon, mint az elkövető büntetőjogi felelősségre vonása. Ez kiemelt cél, mivel az állampolgárok a nyomozó hatóságok munkáját többek között ezen eredmények tükrében ítélik meg. A 2019-ben a területi szerveknél kijelölt vagyonvisszaszerzési referensek mellett több helyi szerv kijelölt munkatársa vett részt a KR NNI VVH-nál hospitációs programban. Ezáltal minden területi szervnél több olyan munkatárs felkészítése is megtörtént, akik egyben a helyi nyomozó hatóságok munkáját is segítik. A területi szervek szakmai iránymutatásért a KR NNI VVH-hoz fordulhatnak, akár egy-egy konkrét ügyben történő szakmai támogatás érdekében is.

Felhasznált irodalom

- Bezsenyi T., Frigyer L., Mátyás Sz. & Nyitrai E. (2016). A vagyon-visszaszerzési eljárás és annak szabályozása Magyarországon. *Kritische Zeiten*, 3–4, 117–127.
- Frigyer, L., Mátyás, Sz. & Nyitrai, E. (2016). Asset recovery proceedings and investigation. *Часопис Національного університету. Острозька академія*, 14, 1–22.
- Kelemen J. (2018). A büntetendő cselekményből származó vagyon elvonásának célja, elmélete és elvei. *Büntetőjogi Szemle*, 1, 43–47.
- Kindelmann D. (2014). Good Afternoon! A vagyon-visszaszerzés egyes kérdései az Egyesült Királyságban, egy csésze tea mellett. In Pogácsás A. et al., (Szerk.), *Jogi tanulmányok tehetőségek tollából* (pp. 102-116). A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának könyvei
- Mátyás Sz. (2016). A vagyon-visszaszerzési eljárás a hazai és a közösségi jogrendben. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *A határrendészettől a rendészettudományig* (pp. 219-224). Pécsi Határőr Tudományos Közlemények
- Mihóné Leitner J. (2013). A bűncselekményből eredő vagyon elvonása – Vagyonelkobzás. *Magyar Jog*, 2.
- Nyitrai E. (2020). A bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzése. *Ügyészek Lapja*, 2–3, 39–53.
- Nyitrai E. (2018). Vagyon-visszaszerzés a szervezett bűnözés felszámolásában. In Frigyer László (Szerk.), *Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból* (pp. 100-134.). Tanulmánykötet 1., Ludovika Kiadó

Alkalmazott jogszabályok

A Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény

A bűncselekményekből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatására, azonosítására és a vagyonbiztosítás érdekében teendő feladatokról szóló 20/2018. (V.31.) ORFK utasítás

Az Európai Unió Tanácsának 2007/845/IB (2007. december 6.) számú határozata, valamint a tagállamok vagyon-visszaszerzési hivatalai közötti, a bűncselekményből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatása és azonosítása terén való együttműködésről hozott 2007/845/IB kerethatározata

Európai Unió (2014), A bűncselekmények elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelmek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról szóló 2014/42/EU irányelv 1688/2017. (IX. 22.) Korm. határozat az Európa Tanács Moneyval országjelentésben Magyarország részére megfogalmazott pénzmosás elleni ajánlások végrehajtásáról készített akciótervről

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak. Vagyonvisszaszerzés és elkobzás: Annak biztosítása, hogy a bűnelkövetés ne legyen kifizetődő tevékenység.* COM (2020) 217 final. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5776f170-a4b5-11ea-bb7a-01aa-75ed71a1.0009.02/DOC_1&format=PDF

URL2: *Criminal Asset Recovery in the EU.* <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/does-crime-still-pay>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Nagy R. & Vári V. (2021). Új irányok a vagyonvisszaszerzésben. *Belügyi Szemle*, 69(4), 579-593. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.4>

